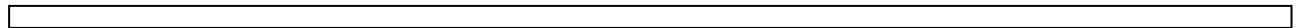

**AGRARISCH COLLECTIEF
MIDDEN-DELFLAND**

Beheerpakketten Agrarisch Natuur- & Landschapsbeheer

Beheerjaar 2023

Inhoudsopgave

GRASLAND PAKKETTEN	3
1 Grasland met rustperiode	3
2 Kuikenvelden	5
3 Plasdras voor weidevogels	6
4 Legselbeheer op grasland	8
5 Kruidenrijk grasland	10
6 Extensief beweid grasland	12
7 Ruige mest	13
8 Hoog waterpeil voor weidevogels	15
41 Ontwikkeling kruidenrijk grasland	17
BOUWLAND PAKKETTEN	19
15 Wintervoedselakker	19
16 Vogelakker	21
19 Kruidenrijke akkerranden	23
40 Vogelgraan	25
42 Legselbeheer op bouwland en uitgesteld zaaien	27
43 Bloemenblok	29
45 Kievitstrook	31
DOORADERING PAKKETTEN - NAT	32
10 Natuurvriendelijke oever	32
12 Duurzaam slootbeheer	34
OVERIGE PAKKETTEN	37
55 Beperkt gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen	37

GRASLAND PAKKETTEN

1 Grasland met rustperiode

Introductie

Dit pakket biedt rust aan broedende vogels en opgroei gelegenheid aan kuikens. Een rustperiode is vooral voor weidevogels van belang, maar het beheer biedt ook schuil- en foerageergelegenheid voor insecten en kleine zoogdieren.

Voorweiden is toegestaan. Zeker bij productieve graslanden met weinig nesten is dit zinvol: het voorkomt een te zwaar gewas aan het eind van de rustperiode waarin kuikens zich moeilijk kunnen bewegen. Het voorweiden kan tot begin mei, zodat de vogels daarna rust hebben.

Combineren met hoog waterpeil is een waardevolle optie voor grasland met rustperiode. Hoog watergrond remt de grasgroei, waardoor de grasmat geschikt is voor weidevogelkuikens én wormen en andere bodemdieren zitten ondieper in de bodem waardoor ze beter beschikbaar zijn voor weidevogels.

Voor kieviten zijn een aantal pakketten met een vroegere rustperiode geschikt (vanaf 15 maart), de rustperiode loopt voor kieviten ook eerder af, uiteraard alleen als er geen opgroeiende kuikens, ook niet van andere soorten, aanwezig zijn.

Weidevogellandschap

Beheer:

Beheereisen

- **Alle pakketvarianten:** Er worden in de rustperiode van datum x tot datum y geen landbouwkundige bewerkingen uitgevoerd.
- Voor **pakketvarianten 1l, 1m en 1q-1u:** voorweiden en daarna rust: Het grasland wordt vanaf 1 maart en vóór de rustperiode niet gemaaid.

Aanvullende beheervoorschriften

- In de rustperiode vinden op het ANLb-perceel geen bewerkingen plaats, ook geen beweiding
- Het te voet betreden van het perceel moet zoveel mogelijk worden beperkt. Uitzonderingen kunnen worden gemaakt voor maatregelen in het kader van het ANLb zelf, maar ook deze moeten zoveel mogelijk worden vermeden.
- Grasland met een rustperiode in de vorm van randen is toegestaan in kleinschalige gebieden en in gebieden die gericht zijn op waterdoelen (droge respectievelijk natte dooradering, of waterkwaliteitsdoelen). Deze randen moeten minimaal 6 meter breed zijn.
- Pakketten met vroegere rustperiode zijn vooral voor kieviten geschikt, bij andere soorten wordt een langere rust aangehouden.

Dit pakket kan worden gecombineerd met Ruige mest en met Hoog waterpeil.

Extra beheervoorschrift!

Provincie Zuid-Holland heeft bepaald dat percelen met een uitgestelde maaidatum (evt. met voorweiden) in het voorjaar uitsluitend mogen worden bemest met ruige stalmest. Kunstmest en drijfmest zijn na de rustperiode wel gewoon toegestaan.

Pakketvarianten:

1a	rust van 1 april tot ¹ 1 juni
1b	rust van 1 april tot 8 juni
1c	rust van 1 april tot 15 juni
1d	rust van 1 april tot 22 juni
1e	rust van 1 april tot 1 juli
1f	rust van 1 april tot 8 juli
1g	rust van 1 april tot 15 juli
1h	rust van 1 april tot 22 juli
1i	rust van 1 april tot 1 augustus
1j	rust van 1 april tot 8 augustus
1k	rust van 1 april tot 15 augustus
1l	voorweiden tot 1 mei, daarna rust tot 15 juni
1m	voorweiden tot 8 mei, daarna tot 22 juni
1n	rust van 1 april tot 1 september
1q	voorweiden tot 1 mei, daarna rust tot 1 juni
1r	voorweiden tot 8 mei, daarna rust tot 8 juni
1s	voorweiden tot 1 mei, daarna rust tot 8 juni
1t	voorweiden tot 8 mei, daarna rust tot 15 juni
1u	voorweiden tot 15 mei, daarna rust tot 15 juni
1v	rust van 15 maart tot 15 mei
1w	rust van 15 maart tot 22 mei
1x	rust van 15 maart tot 1 juni

2 Kuikenvelden

Introductie

Kuikenvelden bieden opgroeiende kuikens van weidevogels de ruimte om op te groeien, omdat een deel van het perceel waar ze zitten niet wordt gemaaid, terwijl de rest al wel wordt gemaaid. Het zijn vaak stroken of blokken in een grasland waar het grasland dus lang genoeg is om schuilgelegenheid en voedsel voor kuikens te bieden.

De vergoeding voor dit last minute beheer met uitgesteld maaien begint te lopen vanaf 16 mei. Kuikenvelden worden bij voorkeur beheerd als vervolg op legselbeheer op grasland.

Kuikenveld: strook niet gemaaid gras

Beheer

Beheereisen

- Er worden in de rustperiode van datum x tot datum y geen landbouwkundige bewerkingen uitgevoerd.

Aanvullende beheervoorschriften

- In de rustperiode vindt er in het kuikenland geen bewerking plaats en is er ook geen beweiding.
- Kuikenvelden in de vorm van stroken zijn ten minste 6 meter breed.
- Kuikenvelden mogen niet voor 1 juni worden gemaaid, dus ook niet voorafgaand aan de rustperiode voor een kuikenveld.

Pakketvarianten

De rustperiode ligt in de periode 1 mei tot 1 augustus, en heeft een duur van tenminste:

- 2a 2 weken
- 2b 3 weken
- 2c 4 weken
- 2d 5 weken
- 2e 6 weken

Meldingen

Dit pakket moet minimaal 5 werkdagen voor de ingangsdatum gemeld worden. Binnen beheerpakket 4 worden kuikenvelden gecombineerd met legselbeheer, in die situatie kan 5 dagen na de start van de kuikenveld worden gemeld.

3 Plasdras voor weidevogels

Introductie

Plasdras is een aantrekkelijk biotoop voor weidevogels om te rusten en te foerageren. Wormen en emelten komen bij een hoge grondwaterstand dichterbij het maaiveld en zijn daardoor beter bereikbaar voor weidevogels. Niet het diepe water, maar juist het 'drassige' deel van een plasdras is het meest waardevol voor weidevogels. Het is noodzakelijk dat grenzend aan het plasdrasperceel ook kruidenrijk grasland aanwezig is, of grasland met een rustperiode. Dit voorkomt het ontstaan van een 'ecologische val' waarbij de plasdrassen weidevogels uit de omgeving aantrekken, maar waar de nesten vervolgens niet uit kunnen komen of de kuikens niet groot worden, door gebrek aan voedsel (kruidenrijk grasland) of schuilmogelijkheden (rustperiode) in de directe omgeving. In plaats van een verbetering van de biodiversiteit, zorgt het beheer dan onbedoeld voor een achteruitgang.

Plasdrassen kunnen als greppel-plasdras is een kleinschalige variant van plasdras langs slootjes en greppels die van oudsher op het perceel aanwezig zijn. De greppel-plasdras is ook mogelijk via dit beheerpakket.

Het pakket met startdatum 15 februari heeft als voordeel dat het aanwezig is bij de start van het weidevogelseizoen, het pakket met startdatum 1 maart biedt een langere tijd voor de ontwikkeling van de bodemfauna. De plasdrassen in de periode mei-augustus hebben een functie als opvethabitat voor de vogels. De plasdras in november-december is bedoeld voor overwinterende soorten zoals de Kleine zwaan.

Plas dras

Beheer

Beheereisen

- Het land is geïnundeerd (volledig drassig). De inundatieperiode loopt van datum x tot y.

Aanvullende beheervoorschriften

- Plasdrassen kunnen op een heel perceel of deel van het perceel liggen. Plasdras zetten van het land rondom greppels of langs slootkanten is ook mogelijk

- De plasdras wordt gecreëerd met pompen, dammetjes, afsluiten greppels of andere maatregelen.
- Het plasdraspakket heeft betrekking op het drassige deel van een perceel. Dat deel moet in zijn geheel drassig zijn, slikkige randjes tellen wel mee.
- **Pakket i t/m m:** In de periode tussen 1 mei en 1 augustus wordt een plasdrasperiode gerealiseerd van ten minste 4 weken (zie beschreven onder pakketten)
- **Pakket i t/m m:** Bij het afsluiten van het pakket wordt de begindatum van de inundatie in de overeenkomst tussen deelnemer en collectief duidelijk vermeld.
- Om plasdras tot productieve (landbouw)grond te laten behoren, is minstens één keer per jaar een maaibeurt nodig. Eventueel kan het helpen om de kale, slikkige grond in te zaaien.
- Om te voorkomen dat de plasdras omgeven wordt door een te zwaar gewas, is het advies om het hele perceel vooraf niet te bemesten, slepen of bloten.

Aanvullende opmerkingen:

Het Collectief heeft het volgende bepaald:

- Alleen met het pakket plasdras als onderdeel van beheer komt de deelnemer in aanmerking voor een mozaïektoeslag.
- Op locaties waar de afgelopen beheerperiode onvoldoende weidevogels tot broeden zijn gekomen, kan alleen (opnieuw) zwaar beheer worden afgesloten als u ook voldoende plasdras op het perceel creëert.

Adviezen

- Om te voorkomen dat de plasdras een ecologische val wordt, is het belangrijk om rondom de plasdras rust en dekking aanwezig is, bij voorkeur met kruidenrijk grasland of eventueel grasland met uitgestelde maaidatum, maar dat gewas moet niet te zwaar worden.
- Om te voorkomen dat de plasdras omgeven wordt door een te zwaar gewas, is het advies om ook na afloop terughoudend te zijn met bemesting, het perceel kort de winter in laten gaan.

Pakketvarianten

- 3a Plasdras 15 februari tot 15 april
- 3b Plasdras 15 februari tot 15 mei
- 3c Plasdras 15 februari tot 15 juni
- 3d Plasdras 15 februari tot 1 augustus
- 3i Plasdras in de periode van 1 mei tot 1 augustus, tenminste 3 weken
- 3j Plasdras in de periode van 1 mei tot 1 augustus, tenminste 4 weken
- 3k Plasdras in de periode van 1 mei tot 1 augustus, tenminste 6 weken
- 3l Plasdras in de periode van 1 mei tot 1 augustus, tenminste 8 weken
- 3m Plasdras in de periode van 1 november tot 31 januari, tenminste 2 weken
- 3n Plasdras 1 maart tot 1 juni
- 3o Plasdras 1 maart tot 15 juni
- 3p Plasdras 1 maart tot 1 juli

Melden

Startdatum 3i – 3m moet worden gemeld: 5 dagen voor de start

Opmerkingen tbv controle/beoordeling/intekenen/nieuwe ANLb

Slikkige stukken tellen bij controles mee bij de plasdras. Die wil je niet apart moeten intekenen, want het is duidelijk niet productief. Slikkige, kale stukken via controleprotocol NVWA te benoemen? Hoger gelegen, droogvallende eilandjes tellen helaas niet mee in het oppervlakte.

Deel dat plasdras is intekenen, het gaat om het oppervlakte, niet de vorm.

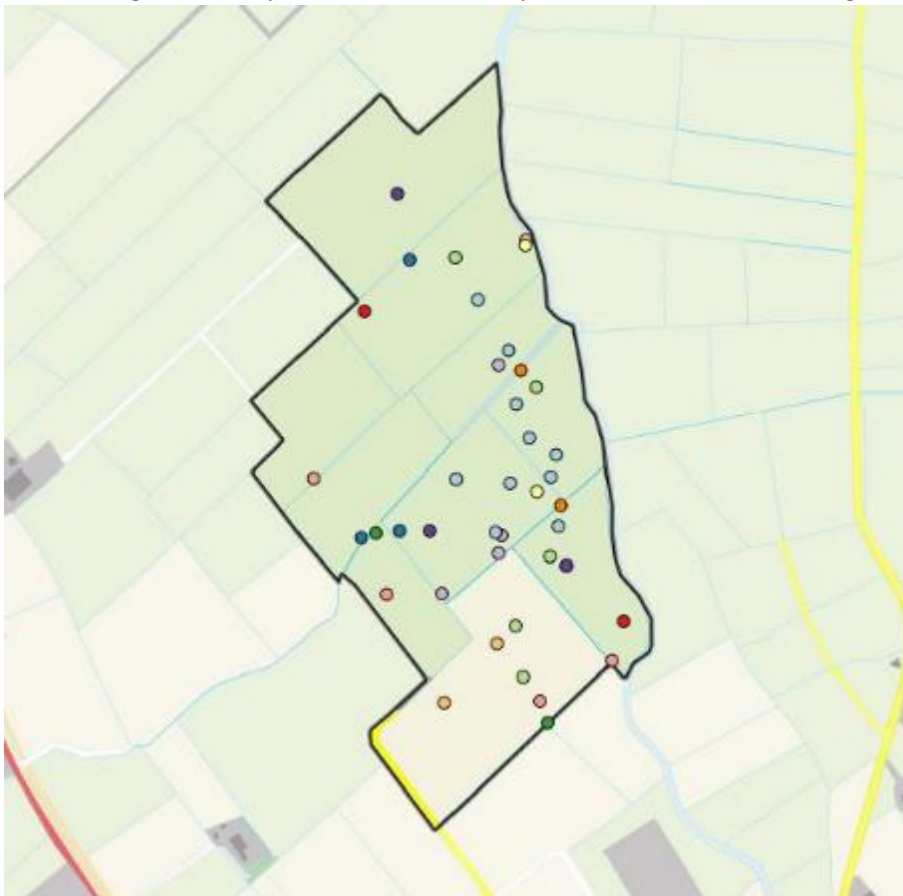
4 Legselbeheer op grasland

Introductie

Dit pakket helpt boeren bij de bescherming van nesten en kuikens op grasland. Doordat bekend is waar nesten en kuikens aanwezig zijn, kunnen werkzaamheden daarop worden afgestemd.

Contact met veldmedewerkers en vrijwilligers is erg belangrijk. Zij brengen de nesten in en kuikens in kaart, daarbij moet zoveel mogelijk vanaf de rand van het perceel gemonitord worden. Nesten worden geregistreerd, het liefst digitaal. In overleg met het collectief wordt besproken of en wanneer het perceel wordt gemaaid of beweid.

Bij aanwezigheid van nesten op grasland worden nestbeschermers geplaatst bij beweiding en bij maaien wordt een deel van het perceel niet gemaaid, zodat de kuikens daar veilig kunnen opgroeien, hier kan legselbeheer plus aansluitend een periode van rust worden afgesloten.

Kaart met territoria van vogeltelling

Beheer

Beheereisen

- Er wordt aantoonbaar gezocht naar nesten. Gevonden nesten zijn geregistreerd (bijvoorbeeld op stalkaart of via geo informatie). Voor specifieke soorten kan nestgelegenheid worden geplaatst.
- **Pakket a:** Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, tenminste via enclaves van minimaal 50 m² of via het plaatsen van nestbeschermers.
- **Pakket d-h:** Kuikenvelden na legselbeheer: Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen op een deel van het perceel

(tenminste via enclaves van minimaal 50 m²) via een rustperiode van datum x tot y waarbij de vrijwaring tenminste 14 kalenderdagen duurt (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

- **Pakket a:** De beheereenheid wordt tijdens het broedseizoen één of meerdere malen gecontroleerd op aanwezige legsels. Monitoring van nesten en kuikens zoveel mogelijk zonder betreding van het veld uitvoeren (bijvoorbeeld vanaf de rand van het perceel of met drones)
- Nesten moeten worden geregistreerd en je moet ook aan kunnen tonen dat er naar nesten gezocht is, ook als er geen nesten zijn. Liefst zien we dat nesten digitaal worden geregistreerd met een registratie die up to date is. Eventueel registreren via stalkaarten.
- De pakketten met kuikenvelden (**d-h**) volgen op pakket **a**. Dus dit pakket start met pakketvariant **4a**, waar nodig wordt het deel met de kuikenvelden omgezet naar **4d-4h**.
- **Pakket d-h:** In de rustperiode zijn bewerkingen en beweiding niet toegestaan
- **Pakket a:** Een nestenclave heeft een doorsnede van minimaal 7 meter.
- **Pakket d-h:** Kuikenvelden in de vorm van stroken zijn ten minste 6 meter breed.

Pakketvarianten

4a	Legselbeheer op grasland
4d	Legselbeheer op grasland plus 2 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus
4e	Legselbeheer op grasland plus 3 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus
4f	Legselbeheer op grasland plus 4 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus
4g	Legselbeheer op grasland plus 5 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus
4h	Legselbeheer op grasland plus 6 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus

5 Kruidenrijk grasland

Introductie

Kruidenrijke graslandpercelen zijn erg belangrijk voor diverse doelsoorten in de leefgebieden in het ANLb. De graslanden dragen bij aan de kwaliteit van weidevogelmozaïeken, en een gevarieerde dooradering, ook als meerjarig habitat in akkerclusters zijn ze waardevol. De bloeiende kruiden trekken insecten aan, waardoor vogels hier voedsel kunnen vinden. Ook vormen ze door de late maaidatum een geschikt toevluchtsoord wanneer omliggend grasland wordt gemaaid of akkers geoogst.

De kruiden komen van nature in grotere aantallen voor, verspreid over het hele perceel, de zode is open en divers van structuur door de vele kruiden met veel bloeistengels en weinig blad. Dit heeft ook als voordeel dat kuikens zich goed kunnen voortbewegen in het grasland.

Kruidenrijk grasland

Beheer

Beheereisen

- **Pakketten a-g, j en l:** Er worden in de rustperiode van datum x tot datum y geen landbouwkundige bewerkingen uitgevoerd (zie pakketvarianten).
- **Alle pakketvarianten:** Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte.
- **Alle pakketvarianten:** Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd.
- Minimaal a verschillende indicatorsoorten uit lijst b ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober (zie pakketvarianten).

Aanvullende voorschriften en advies

Soortenrijkdom

- Het grasland mag niet worden gescheurd en/of gefreesd
- Het streven is dat kruidenrijk grasland via natuurlijke processen kruidenrijk is. Bij gebrek aan soorten in de zaadbank of in de omgeving kan pleksgewijs worden ingezaaid of met soortenrijk hooi zaden worden aangevoerd. Dit is alleen een optie als de productiviteit gematigd is (rond 5-7 ton ds/ha) en met een autochtoon, streekeigen mengsel.

Bemesting

- Uitsluitend bemesting met vaste mest toegestaan buiten de rustperiode (pakket a t/m h, j, l). Via cumulatie met het pakket Ruige mest, ongeveer 5-10 ton per ha. Bij voorkeur bemesten na de rustperiode, om een te zwaar gewas te voorkomen. Een te zwaar gewas gaat liggen, en is niet meer geschikt voor kuikens en als voedergras heeft het een slechte kwaliteit.
- Bemesting is niet toegestaan bij kruidenrijk grasland in de vorm van randen (pakketten i en j).

Beweiding en maaien

- Het gewas wordt jaarlijks gemaaid en maaisel afgevoerd (buiten de rustperiode). Dit stimuleert de groei van bloeiende kruiden. Tweede / derde keer maaien en afvoeren is toegestaan. Iedere maaibeurt een kruidenrijk deel (10% of meer) laten staan is gunstig voor zaadzetting bloeiende kruiden en voor insecten.
- Bewerkingen en beweiding zijn in de rustperiode niet toegestaan, daarbuiten wel. Bij voorweiden, niet bloten.
- Beweiding van de beheereenheid is toegestaan wanneer de beheereenheid is gelegen langs de randen van een perceel (pakketten h en i).

Overige

- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van zoals Akkerdistel, Ridderzuring, Jacobskruiskruid en Brandnetel, op maximaal 10% van de beheereenheid.

Adviezen

- De beheereis van de aanwezigheid van indicatorsoorten is bedoeld als indicator voor niet bemesten, dan wel beperkt bemesten. De kwaliteit van kruidenrijk grasland kan ook op een andere manier gemonitord worden: aan de hand van de verschillende ontwikkelingsstadia voor kruidenrijk grasland (Schipper). Bij kruidenrijk grasland past dan een soortenrijkdom van 15-20 soorten per 25 m² (grassen en kruiden)
- Een kruidenrijk grasland dat te zwaar wordt, kan ook een jaar gewisseld worden met bijvoorbeeld extensief weiden, zodat het mozaïek meer variatie krijgt.

Pakketvarianten

- 5a Kruidenrijk grasland, rust 1 april tot 15 juni, 4 indicatorsoorten
- 5b Kruidenrijk grasland, rust 1 april tot 22 juni, 4 indicatorsoorten
- 5c Kruidenrijk grasland rust 1 april tot 1 juli, 4 indicatorsoorten
- 5d Kruidenrijk grasland rust 1 april tot 8 juli, 4 indicatorsoorten
- 5e Kruidenrijk grasland rust 1 april tot 15 juli, 4 indicatorsoorten
- 5f Kruidenrijk grasland rust 1 april tot 22 juli, 4 indicatorsoorten
- 5g Kruidenrijk grasland rust 1 april tot 1 augustus, 4 indicatorsoorten
- 5h Kruidenrijke graslandrand, 4 indicatorsoorten
- 5i Kruidenrijke graslandrand, 8 indicatorsoorten
- 5j Kruidenrijk grasland rust 1 april tot 15 september, 4 indicatorsoorten
- 5l Kruidenrijk grasland, rust 1 april tot 15 juni, 8 indicatorsoorten

6 Extensief beweid grasland

Introductie

Extensief beweid grasland draagt bij aan het habitat voor doelsoorten van dooradering en akkerland-schappen. Het is waardevol voor insecten en insecten etende vogels die voorkomen op wat korter gras en een bepaalde beweidingsdruk kunnen hebben, bijvoorbeeld de kievit. De mestflatten van het vee trekken insecten aan die als voedsel dienen voor volwassen vogels en de wat oudere kuikens. Dit pakket werkt het best met een veebezetting van 1,5 GVE/ha. 3GVE/ha kan in de schil rondom rustgebieden waarde hebben in het mozaïek. Er wordt gewerkt met een lage veebezetting, zodat er voldoende ruimte voor weidevogels is. Dit pakket past bij een grasproductie van ca 7 ton ds/ha/jaar. De pakketvarianten onderscheiden zich door de periode van extensief beweiden en de veebezetting.

Beweiding met koeien levert meer variatie in structuur

Beheer

Beheereisen

- Beweiding is verplicht vanaf datum x tot datum y met minimale a en maximale veebezetting b (GVE/ha) (zie pakketvarianten).
- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte.

Aanvullende beheervoorschriften

- In de periode van extensief beweiden wordt het land verder niet bewerkt. Denk daarbij aan maaien, rollen, slepen, scheuren, frezen, (her)inzaaien, doorzaaien en bemesten.
- In deze periode is het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen niet toegestaan, buiten die periode alleen voor pleksgewijze bestrijding van probleemonkruiden op maximaal 10% van de beheereenheid.

Pakketvarianten

- 6a Beweiding verplicht van 1 mei tot 15 juni, minimaal 1 en maximaal 1,5 GVE/ha.
- 6b Beweiding verplicht van 1 mei tot 15 oktober, minimaal 0,15 en maximaal 0,5 GVE/ha
- 6c Beweiding verplicht van 1 mei tot 15 juni, minimaal 1 GVE/ha en maximaal 3 GVE/ ha
- 6d Beweiding verplicht van 1 mei tot 1 juli, minimaal 1 en maximaal 1,5 GVE/ha
- 6e Beweiding verplicht van 15 mei tot 1 juli, minimaal 1 en maximaal 1,5 GVE/ha

7 Ruige mest

Introductie

Bemesting met ruige mest stimuleert het bodemleven ten behoeve van boerenlandvogels. Strorijke mest zorgt tevens voor nestmateriaal. Het bodemleven, waaronder regenwormen en insecten hebben meer aan ruige mest dan andere vormen van mest. Het zorgt ook voor hogere organische stof en goed voor bodemstructuur. Ook de vaste fractie van drijfmest pakt gunstig uit voor weidevogels, daarom past deze vorm ook in dit pakket.

Dit pakket is specifiek bedoeld voor boerenlandvogelbeheer en kan alleen in combinatie met andere, op broedvogels gerichte pakketten worden afgesloten.

Ruige mest

Beheer

Beheereisen

- Vaste mest is opgebracht.

Aanvullende beheervoorschriften

- De beheereis moet in dit beheerpakket ingevuld worden met ruige stalmest of met de vaste fractie van drijfmest.
- Dit pakket is bedoeld voor beheer gericht op boerenlandvogels. Er wordt ruige stalmest uitgereden, met strodeeltjes of de vaste fractie van drijfmest.
- Dit pakket kan alleen in combinatie met een ander beheerpakket worden afgesloten.

- Op de beheereenheid wordt in een kalenderjaar ten minste 5 en maximaal 10 ton ruige stalmest of vaste fractie per hectare uitgereden, om te voorkomen dat de grasmat te zwaar voor weidevogelkuikens wordt is meer niet nodig.
- De ruige stalmest of vaste fractie wordt in één keer opgebracht.
- Als er sprake is van een rustperiode wordt de mest vanaf de dag volgend op de einddatum van de rustperiode van het betreffende agrarische beheerpakket tot de toegestane einddatum volgens de mestwetgeving uitgereden.
- Overleg met het collectief over het beste moment om de mest uit te rijden. Als er ruige mest of vaste fractie is uitgereden, dan niet in dezelfde periode ook drijfmest uitrijden.
- Van het uitrijden van de ruige stalmest of vaste fractie wordt binnen 10 dagen na het uitrijden melding gedaan (met informatie over beheereenheid, hoeveelheid ruige mest en datum).

Pakketvarianten

7a Ruige mest

Meldingen

Uitrijden van ruige met wordt gemeld, binnen 10 dagen

8 Hoog waterpeil voor weidevogels

Introductie

Door het slootpeil tijdelijk op te zetten, ontstaat een plek waar het bodemleven goed beschikbaar is voor weidevogels. Ook vertraagt de grasgroei en wordt de structuur van de grasmat wat opener. Een hoog waterpeil werkt extra goed als het gelegen is naast kruidenrijk grasland, waar de weidevogels kunnen schuilen en als foerageergebied werkt voor de jonge vogels.

Hoog waterpeil in sloot

Beheer

Beheereisen

- Waterpeil is x cm hoger dan aangegeven polderpeil. X cm boven zomer- danwel winterpeil (volgens vergunning)(zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

- Er wordt een vergunning aangevraagd bij het Waterschap om het peil hoger te zetten in slo-ten. Opbrengstderving in het aangrenzende perceel wordt vergoed o.b.v. de periode en het peil verschil. Als richtlijn geldt: periode 15 februari – 15 juni of 15 maart – 15 juni. En het peil-verschil: 20, 30 of 40 cm hoger dan peilbesluit omgeving, zie pakketvarianten.
- Het oppervlaktewaterpeil naast de beheereenheid bereikt ná de verhoging een peil t.o.v. het (gemiddelde) maaiveld van 25 centimeter of minder op veengrond en 40 centimeter of min-der op kleigrond.
- Het pakket kan niet worden afgesloten in gebieden die volgens het peilbesluit van het wa-terschap een drooglegging hebben van 70 cm of meer (zomerpeil).

Pakketvarianten

- 8a Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 20 cm verhoogd t.o.v. het omringend waterpeil, van 15 februari tot 15 juni.
- 8b Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 30 cm verhoogd t.o.v. het omringend waterpeil, van 15 februari tot 15 juni.
- 8c Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 40 cm verhoogd t.o.v. het omringend waterpeil, van 15 februari tot 15 juni.
- 8d Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 20 cm verhoogd t.o.v. het omringend waterpeil, van 15 maart tot 15 juni.
- 8e Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 30 cm verhoogd t.o.v. het omringend waterpeil, van 15 maart tot 15 juni.
- 8f Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 40 cm verhoogd t.o.v. het omringend waterpeil, van 15 maart tot 15 juni.

41 Ontwikkeling kruidenrijk grasland

Introductie

Dit pakket is bedoeld voor percelen waar je (extensief) kruidenrijk grasland wilt ontwikkelen, maar die nu nog zeer soortenarm zijn, met bijvoorbeeld dominantie van Witbol of die wellicht momenteel nog geheel uit Engels raaigras bestaan. Verschrallen van de bodem bevordert de kruidenrijkdom, dat wil zeggen: niet bemesten, geen bagger opbrengen en het maaisel afvoeren. Door beweiding achterwege te laten, voorkom je bemesting van het perceel en zorg je voor een snellere verschraling van het perceel. Dit is gunstig voor het verkrijgen van meer kruiden.

Dit pakket past in verschillende leefgebieden. De eerste snede is in het broedseizoen, daarom wordt er gezocht naar nesten. Vroeg maaien is van belang om het dominantiestadium van Witbol te doorbreken, dan wel om zoveel mogelijk voedingsstoffen af te voeren.

Dit pakket richt zich op twee typen uitgangssituaties:

- productief grasland met dominantie van Engels raaigras, te vinden in veel regulier beheer grasland in de melkveehouderij. Gebruik hier pakketvariant a, gevolgd door c.
- grasland met dominantie van Witbol, vaak ontstaan door jarenlang uitgesteld maaien. Gebruik hier pakketvariant b gevolgd door d

Als er geen vogels broeden of kuikens aanwezig zijn, worden alleen varianten a en b gebruikt.

Witbol domineert hier de vegetatie, terugdringen door tweede helft mei te maaien

Beheer

Beheereisen

- Er wordt aantoonbaar gezocht naar nesten. Gevonden nesten zijn geregistreerd (bijv op stalkaart of via geo informatie).
- **Pakket a** (verschrallen productief grasland): Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, via een rustperiode van 1 april tot 27 april.
- **Pakket b** (doorbreken Witbol dominantie): Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, via een rustperiode van 1 april tot 22 mei.

- **Pakket c** (kuikenveld bij verschrallen productief grasland): Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, via een rustperiode (vanaf 1 april) tot 15 juni.
- **Pakket d** (kuikenveld bij doorbreken Witbol dominantie): Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, via een rustperiode (vanaf 1 april) tot 15 juni.
- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte.
- Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd.
- Minimaal 2 verschillende indicatorsoorten uit lijst b ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober.

Aanvullende beheervoorschriften

- Het beheer begint met pakketvariant a of b: rust en nesten registreren. Gevonden nesten en kuikens worden beschermd door die delen niet te maaien. Die delen (kuikenvelden met rust) kunnen worden omgezet in pakketvariant c respectievelijk d.
- De beheereenheid wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht.
- De beheereenheid wordt jaarlijks minimaal drie keer gemaaid en afgevoerd. De eerste maaibeurt gebeurt zo vroeg mogelijk, om een te zwaar gewas en een eventuele dominantie van witbol te voorkomen, laatste maaibeurt in september/oktober.
- Als er een kruidenrijk deel aanwezig is, bijvoorbeeld in de randen, dan minimaal 10% van het kruidenrijkste gewas en/of locaties waar grondbroeders zitten blijft per maaibeurt staan. Per maaibeurt kan dat rouleren.
- (Na)beweiding is mogelijk vanaf 1 augustus.
- Het gewas moet kort de winter in.
- Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of ingezaaid.
- Klepelen is niet toegestaan.

Pakketvarianten

- 41a Verschrallen voedselrijk grasland
- 41b Doorbreken Witbol dominantie
- 41c Verschrallen voedselrijk grasland plus aansluitend kuikenveld
- 41d Doorbreken Witbol dominantie plus aansluitend kuikenveld

BOUWLAND PAKKETTEN

15 Wintervoedselakker

Introductie

Een wintervoedselveldje is een perceel of strook waar granen en andere zaaddragende planten (bijvoorbeeld bladrammenas) niet worden geoogst of ondergeploegd, maar tot ver in de winter blijven staan. Ze vormen in de herfst en winter een rijke voedselbron voor vogels en bieden ook dekking. Belangrijk is dat er op tijd gezaaid wordt, zodat de planten tot zaadzetting komen.

Vogels komen in grote aantallen op deze wintervoedselveldjes af. Niet alleen zaadetende soorten (patrijs, geelgors, vink, kneu, keep, groenling), maar ook roofvogels (torenavalk, buizerd, blauwe kiekendief, ransuil, velduil) die hier muizen en zangvogels vangen

Wintervoedselakker

Beheer

Beheereisen

- **Pakket a-c:** Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van datum x tot datum y uit zomergraan, wintergraan, bladrammenas, kruiden of een combinatie van deze gewassen (zie pakketvarianten).
- **Pakket d:** Minimaal 90 % van de oppervlakte bestaat van 1 oktober tot 1 februari uit een geschikt vanggewas of uit gewasresten van een geschikt vanggewas.

Aanvullende beheervoorschriften

- Het hoofdbestanddeel van wintervoedselakkers (**varianten a-c**) zijn granen die in de winter en het vroege voorjaar voor dekking en voedsel zorgen. Voedsel bestaat hoofdzakelijk uit

graankorrels en zaden. Kruiden worden slechts ingezaaid wanneer die een bijdrage aan het wintervoedsel leveren en het graan niet verdringen, spontaan opgekomen kruiden passen goed in dit pakket

- Gedurende de aanwezigheid van het wintervoedsel wordt een rustperiode aangehouden. Bewerkingen zijn alleen toegestaan in overleg met het collectief
- Bemesting is toegestaan, omdat dit de zaadzetting en daarmee het ecologische functioneren van dit beheerpakket ondersteunt
- Een wintervoedselakker kan meerdere jaren op één plek liggen, maar planten met zaden zoals granen nemen wel snel af en vergrassing neemt toe, daarom in overleg met het collectief op tijd vernieuwen
- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het '[Protocol gebruik herbiciden open akkerland](#)'
- **Pakket d:** er mag een deel van het vanggewas worden geklepeld om variatie te creëren in de structuur en het zaad op de grond toegankelijk te maken, maar alleen als er zaad gezet is en alleen als doelsoorten op de bodem foerageren, zoals de veldleeuwerik.
- **Pakket d:** Collectief stelt een lijst op van geschikte vanggewassen op basis van de lijst 'De vanggewassen uit de Pijler 1 lijst van de ecologische aandachtsgebieden', onderaan de tabel in [bijlage 4 SVNL: activiteitentabel 2022](#) *

Adviezen

- Zorg ervoor dat er op tijd gezaaid wordt, zodat het gewas tot bloei en zaadzetting kan komen. Dus bij start op 1 juni: zaaien tussen medio maart en 30 april en bij start per 1 oktober: zaaien in juni-augustus. Gebruik maken van een vals zaaibed tegen ongewenst onkruid.
- Een wintervoedselakker kan in de tijd afgewisseld worden met een groenbemester of vanggewas om zo de onkruiddruk te verminderen. Dit betekent wisseling van beheerpakket of tijdelijk stoppen met het ANLb beheer op het specifieke perceel.
- Omvang: liever meerdere kleine (max ca 1-1,5 ha) dan enkele grote wintervoedselakkers.
- Ligging: voor zaadetende vogels is opgaande begroeiing en struikgewas langs de wintervoedselakker van meerwaarde, omdat bomen voor beschutting tegen predatie zorgen. Ook in open gebied heeft wintervoedselakker meerwaarde.
- **Pakket d:** kan ook als winterbedekking na vogelgraan (**Beheerpakket 40**) worden gebruikt (tegen onkruiddruk)

Pakketvarianten

- 15a **Wintervoedselakker 1 juni tot 1 maart**
- 15b **Wintervoedselakker 1 oktober tot 15 maart**
- 15c **Wintervoedselakker 1 oktober tot 1 augustus**
- 15d **Wintervoedselakker 1 oktober tot 1 februari**

16 Vogelakker

Introductie

Een vogelakker is een volveldse, (liefst meerjarige) maatregel die bestaat uit een afwisseling van:

- stroken met een meerjarig eiwitgewas, bijvoorkeur Luzerne of anders grasklaver
- stroken natuurbraak ingezaaid met een mengsel van grassen, granen en kruiden.

Vogelakkers zijn bedoeld voor muizenetende roofvogels en uilen, maar ook broedende veldleeuweriken en overwinterende akkervogels worden door Vogelakkers aangetrokken.

Het aandeel luzerne of grasklaver in de vogelakker bedraagt ongeveer 75% van de oppervlakte, het aandeel natuurbraak 25%. De stroken met luzerne of grasklaver worden maximaal 3 à 4 keer gemaaid en kunnen worden benut als groenvoer in de veehouderij. Bij het maaibeheer wordt rekening gehouden met de broedcyclus van de veldleeuwerik. Graan- en braakstroken kunnen fungeren als wintervoedsel voor vogels en worden dus niet geoogst of gemaaid.

Om goed te functioneren moeten vogelakkers meerdere jaren op dezelfde plek liggen, zodat de muispopulatie zich kan opbouwen. Een vogelakker moet na een paar jaar vernieuwd of verplaatst worden. Voor het laatste jaar kan pakketvariant b gebruikt worden, zodat in het najaar de grond bewerkt kan worden.

Vogelakker in Flevoland

Beheer

Beheereisen

- **Pakket a:** Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 31 december uit de volgende gewassen: granen (niet zijnde maïs of graanstoppel), ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (luzerne, rode klaver), groene braak, bladrammenas, gras of een combinatie van deze.

- **Pakket b:** Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 augustus uit de volgende gewassen: granen (niet zijnde maïs of graanstoppel), ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (luzerne, rode klaver), groene braak, bladrammenas, gras of een combinatie van deze.

Aanvullende beheervoorschriften

- Vogelakkers liggen bij voorkeur 3-4 jaar op één plek en worden daarna verplaatst, om voldoende kwaliteit in het gewas te houden. In het laatste jaar kan pakketvariant **b** worden gebruikt, maar in het najaar kan het perceel klaar worden gemaakt voor een nieuwe teelt of vernieuwing van de vogelakker
- Het aandeel luzerne of grasklaver in de vogelakker bedraagt ongeveer 75% van de oppervlakte, het aandeel natuurbraak 25%. Ze worden als stroken geteeld
- De eiwitgewassen en natuurbraak worden in stroken naast elkaar geteeld. Eventueel kan een deel van de braakstroken hoofdzakelijk uit graan bestaan als wintervoedsel
- De eiwitgewassen worden jaarlijks minimaal 1, maximaal 3 of 4 keer gemaaid en afgevoerd. De maaidata worden afgestemd op de (broedende) vogels, voor veldleeuwerik moet de eerste maaibeurt na 1 juni plaatsvinden en minimaal 45 dagen tussen de maaibeurten aanhouden.
- De strook met natuurbraak/graan wordt ingezaaid met een meerjarige mengsel, passend bij de regio, maaien is niet nodig, hooguit probleemkruiden pleksgewijs uitmaaien.
- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het 'Protocol gebruik herbiciden open akkerland' bij agrarisch natuurbeheer
- De oppervlakte mag alleen worden bemest op het gedeelte met eiwitgewassen, en wel binnen 2 dagen na een maaibeurt. Als er bemest wordt is alleen rundermest toegestaan. Andere vormen van dierlijke mest en kunstmest zijn niet toegestaan.
- De vogelakker wordt niet beweide, omdat beweiding te veel kans op verstoring voor foeragerende, rustende en nestelende vogels.

Adviezen

- Ligging van de vogelakker: in de open ruimte, niet te dicht bij de boerderij of andere bebouwing in verband met verstoring.

Pakketvarianten

16a Vogelakker, meerjarig

16b Vogelakker, meerjarig – laatste jaar

19 Kruidenrijke akkerranden

Introductie

In akkerranden wordt geen gewas geteeld. Ze zijn ingezaaid met een mengsel van grassen, kruiden en granen. Ze worden niet bemest en niet bespoten. Akkerranden brengen het mozaïekpatroon terug in het cultuurlandschap en zijn positief voor akkervogels. Vanwege de geringere bodemverstoring en de grotere bufferwerking boeken brede, meerjarige akkerranden meer natuurre resultaat dan smalle, eenjarige randen. **Let wel goed op dat akkerranden naast/overlappend met wettelijk verplichte bufferstroken een lagere vergoeding hebben.**

Kruidenrijke akkerrand

Beheer

Beheereisen

- Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 augustus uit een combinatie van gras, granen (niet zijnde maïs of graanstoppel), ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (luzerne, rode klaver), groene braak of een combinatie van deze, maar nooit uit enkel granen, een deel van de grassen en kruiden mogen worden gemaaid en afgevoerd.

Aanvullende beheervoorschriften

- Akkerranden zijn bij voorkeur meerjarig, het gebruikte zaadmengsel past bij de regio en het doel van de rand en wordt in overleg met het collectief gekozen. Mengsels met inheemse, autochtone soorten hebben sterke voorkeur.
- Een rand kan langs de rand van een perceel liggen, maar ook dwars over het perceel, bijvoorbeeld voor randen voor functionele agrobiodiversiteit (vaak gericht op plaagonderdrukkende insecten).
- Eenjarige randen en meerjarige randen blijven minstens tot 1 september staan, tenzij ze in het najaar vernieuwd worden.

- Bij vernieuwing van een meerjarige rand in het najaar wordt er tussen 15 augustus en 15 oktober gezaaid
- De rand mag in de periode van 15 augustus tot 15 april geploegd worden, afhankelijk van het beheerplan en bovenstaande punten.
- Bij maaiwerkzaamheden wordt het maaisel binnen een maand afgevoerd, tenzij in het beheerplan anders is afgesproken.
- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het [Protocol gebruik herbiciden open akkerland](#) bij agrarisch natuurbeheer
- Bemesting van de beheereenheid is niet toegestaan, tenzij het gaat om een rand van tenminste 9 meter breed waarin kruiden of granen zijn ingezaaid. In dat geval is een bemesting met vaste mest toegestaan, indien dit passend is binnen het beheerplan.
- De rand wordt niet beweide van 1 juni tot 15 augustus.

Pakketvarianten

19a Kruidenrijke akkerrand

40 Vogelgraan

Introductie

In dit beheerpakket wordt graanteelt aangepast aan vogels in het gebied. Dat betekent dunner zaaien, beperken grondbewerking en beperken chemie. Combinatie met stoppel zorgt vervolgens voor dekking gedurende het hele jaar. Er wordt wel geoogst.

Vogelgraan

Beheer

Beheereisen

- **Pakket a:** Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 december uit graan (geen mais) of gezaaide kruiden of gewasrest graanstoppel (geen mais), of een combinatie van deze.
- **Pakket b:** Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 juli uit graan (geen maïs), gezaaide kruiden, of een combinatie van deze.

Aanvullende beheervoorschriften

- Inzaaihoeveelheid van maximaal 190 zaden per m², oftewel 76 kg/ha.
- Inzaai op regels met een afstand van minimaal 19 cm.
- Voorafgaand aan de inzaai wordt geen kerende grondbewerking uitgevoerd.
- Gebruik van herbiciden volgens [protocol gebruik herbiciden open akkerland](#); bewust gebruik van herbiciden is toegestaan in dit pakket, zodat er graan geoogst kan worden, en zodat het past binnen een gangbaar bouwplan.
- Mechanische onkruidbestrijding is niet toegestaan na inzaaien.
- Gebruik van insecticiden is niet toegestaan.
- Gebruik van sleepslang bij het uitrijden van drijfmest is niet toegestaan
- Beheereenheid mag niet worden beweide.
- Grondbewerking na de oogst van graan: Oplichten van de grond (om waterbergend vermogen te vergroten) is toegestaan, dusdanig dat de stoppel in stand blijft.
- **Pakket a:** de graanstoppel blijft tot 15 maart in jaar x+1 staan.
- **Pakket b:** voorschrift voor de teelt in jaar x-1:
 - Voorafgaand aan dit pakket wordt pakket 14, Stoppelland of variant a van Vogelgraan afgesloten; en
 - Na de oogst is geen kerende grondbewerking uitgevoerd; en
 - Na de oogst is geen herbicide ingezet.
- Begin- /einddatum van pakketvarianten:
 - **Pakket a:** Na de oogst blijft de stoppel tot 15 maart van het jaar erna in stand.

- *Pakket a*: Kan meerdere jaren achtereen op één perceel liggen.
- *Pakket b*: In het laatste jaar mag na 1 september een kerende grondbewerking worden uitgevoerd.

Adviezen

- Om onkruidproblemen te voorkomen helpt het om het beheerpakket te rouleren, zodat de grond goed bewerkt kan worden.

Pakketvarianten

40a Vogelgraan met stoppel

40b Vogelgraan

42 Legselbeheer op bouwland en uitgesteld zaaien

Introductie

Dit pakket helpt boeren bij de bescherming van nesten en kuikens op bouwland. Het gaat dus vaak om maïsland, maar niet uitsluitend. Doordat bekend is waar nesten en kuikens aanwezig zijn, kunnen werkzaamheden daarop worden afgestemd.

Contact met veldmedewerkers/vrijwilligers is erg belangrijk. Zij brengen de nesten in en kuikens in kaart, daarbij moet zoveel mogelijk vanaf de rand van het perceel gemonitord worden. Nesten worden geregistreerd, het liefst digitaal.

Nesten worden beschermd tegen verstoring via verplaatsen, nestbeschermers of via uitstellen van zaaien van het gewas.

Kievit op bouwland met uitgesteld zaaien

Beheer

Beheereisen

- Er wordt aantoonbaar gezocht naar nesten. Gevonden nesten zijn geregistreerd (bijvoorbeeld op stalkaart of via geo informatie). Voor specifieke soorten kan nestgelegenheid worden geplaatst.
- **Pakket b-d:** Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen via een rustperiode van datum x tot datum y (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

- **Pakket a:** De beheereenheid wordt tijdens het broedseizoen één of meerdere malen gecontroleerd op aanwezige legsels. Monitoring van nesten en kuikens zoveel mogelijk zonder betreding van het veld uitvoeren (bijvoorbeeld vanaf de rand van het perceel of met drones).

- Nesten moeten worden geregistreerd en je moet ook aan kunnen tonen dat er naar nesten gezocht is, ook als er geen nesten zijn. Liefst zien we dat nesten digitaal worden geregistreerd met een registratie die up to date is. Eventueel registreren via stalkaarten.
- Legselbeheer op bouwland/rust periode op bouwland heeft alleen zin als er aangrenzend opgroeihabitat voor kuikens aanwezig is, daarom altijd zorgen voor opgroeihabitat, zoals kruidenrijke akkerranden of direct aangrenzend weidevogelgrasland.

Adviezen

- Vooral percelen waar de groenbemester niet te vol uit de winter komt zijn geschikt
- Op zand en löss moet na een vanggewas gezaaid worden, en daarom moet maïs op tijd geoogst kunnen worden. Om die reden is bij dit pakket een vroegrijpend maisgewas gewenst.

Pakketvarianten

- 42a Legselbeheer op bouwland
- 42b Rustperiode op bouwland van 15 maart tot 15 mei
- 42c Rustperiode op bouwland van 15 maart tot 22 mei
- 42d Rustperiode op bouwland van 15 maart tot 1 juni

43 Bloemenblok

Introductie

Bloemenblokken bieden voedsel, veiligheid en voortplantingshabitat. Vogels vinden er veilige broedgelegenheid en voedsel voor kuikens. In de eerste twee weken van hun leven eten patrijzenkuikens en jongen van andere boerenlandvogels voornamelijk insecten. Het mooie aan het bloemenblok is, dat naast Patrijzen, nog vele andere vogelsoorten hier van kunnen profiteren. Ook vlinders, bijen en hommels profiteren van het grote aanbod van bloemen.

Dit eiwitrijke voedsel is essentieel voor hun groei van kuikens. Daarnaast is er volop zaad te vinden in de herfst en winter én bladgroen aan het einde van de winter als de zaden op raken. Bovendien biedt de begroeiing dekking tegen predatoren en slechte weersomstandigheden.

Bloemenblok in de zomer

Beheer

Beheereisen

- Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 augustus uit ingezaaide kruiden en eventueel ook granen.

Aanvullende beheervoorschriften

- Een bloemenblok ligt meerdere jaren op één plek.
- Een bloemenblok is minimaal 0,5 ha groot en 20 m breed.
- Bij aanleg in het voorjaar start de voorbereiding in maart-april met een vals zaaibed, om latere onkruidproblemen te voorkomen. Aanleg in het najaar is ook een optie.
- Het blok wordt ingezaaid met een speciaal samengesteld mengsel, zie informatie uit het Partidge project. Er wordt gezaaid in een lage zaaidichtheid (7 kg/ha)
- Elk jaar wordt de helft van ieder bloemenblok ondergewerkt en opnieuw ingezaaid. In het tweede jaar de eerste helft, in het derde jaar de andere helft en in het vierde jaar weer de

eerste helft. Hierdoor ontstaat er de nodige variatie in begroeiing. Let op dat er bij het halveren van het bloemenblok geen smalle stroken ontstaan. Voor 1 juni staat er zo weer een gewas.

- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het [Protocol gebruik herbiciden open akkerland](#) bij agrarisch natuurbeheer.
- Bemesting van het bloemenblok is niet toegestaan.

Pakketvarianten

43a Bloemenblok

45 Kievitstrook

Introductie

Een kievitstrook is een speciale kruidenrijke akkerrand of -strook die kievitkuikens maar ook andere akker- en weidevogels dekking en voedsel biedt. Het is een strook akkerland op een perceel waar veel kuikens rondlopen en waar de bewerking zo lang uitgesteld wordt, dat er geen gewas (meestal maïs) meer gezaaid wordt. In plaats daarvan wordt een strook met rust gelaten en komt er een spontane vegetatie op. Deze groene braak stroken kunnen ook midden op het perceel liggen. Een mooie vervolgstap is om deze strook in het najaar in te zaaien met een kruidenrijke akker mengsel.

Kievitstrook

Beheer

Beheereisen

- Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 15 maart tot 15 juli uit groene braak waarbij spontane, schaarse vegetatie is toegestaan.

Aanvullende beheervoorschriften

- Een kievitstrook bestaat uit een strook van minimaal 6 meter.
- De strook wordt tot 15 juli niet bewerkt.
- Dit pakket kan het beste gecombineerd worden met pakket 52 (Legselbeheer op bouwland), het wordt dan als strook in of rand langs het perceel gelegd. Het mag niet overlappen. Let bij randen op verplichte bufferstroken.

Adviezen

- De rand bestaat bij begin rustperiode uit zwarte braak. Indien er bij aanvang rustperiode begroeiing aanwezig is wordt deze ondergewerkt.
- Dit pakket is vooral geschikt voor gebieden waar nog niet zo lang aan boerenlandvogelbeheer gedaan wordt, en waar nog maar kort door kieviten en andere boerenlandvogels wordt gebroed.
- Na het opgroeien van de kuikens kan de rand worden ingezaaid met een kruiden of graskruiden mengsel, zodat er het volgende jaar een kruidenrijke rand aanwezig is.

Pakketvarianten

45a Kievitstrook

DOORADERING PAKKETTEN - NAT

10 Natuurvriendelijke oever

Introductie

Een natuurvriendelijke oever is een door de mens aangebrachte aaneengesloten oever langs een waterloop, in de vorm van een plas-drasberm of een flauw talud (ca 1:3). De begroeiing bestaat uit inheemse waterplanten en / of plantensoorten van natte ruigte en natte graslanden.

Een natuurvriendelijke oever heeft een belangrijke functie als leefgebied voor soorten als bittervoorn, grote modderkruiper en rugstreeppad en ook bij weidevogelbeheer zijn natuurvriendelijke oevers van belang.

De begroeiing van de natuurvriendelijke oever helpt tegen uitspoeling van nutriënten doordat de vegetatie nutriënten opneemt. Dit ondersteunt de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Natuurvriendelijke oevers beschermen tegen afkalven van de oever. Vertrapping door vee moet worden voorkomen, denk bijvoorbeeld aan drinkbakken. Dat helpt om te voorkomen dat veen als het ware weglekt naar de sloot en zo wordt extra slibvorming voorkomen. Slib in veensloten is een belangrijke bron van methaan. Natuurvriendelijke oevers dragen bij aan klimaatmitigatie omdat slibvorming en daarmee methaanuitstoot voorkomen wordt.

Natuurvriendelijke oever

Beheer

Beheereisen

- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte.
- Minimaal 25% tot maximaal 75% van de eenheid of van het leefgebied onder beheer is jaarlijks geschoond danwel geschoond en gemaaid danwel gemaaid.
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd.

Aanvullende beheervoorschriften

- Wanneer de natuurvriendelijke oever wordt gemaaid dan gebeurt dat in de periode 1 augustus – 30 november.

- Beheer in de eerste helft van augustus en in november moet gezien worden als noodoplossing, bij voorkeur vindt het maaien/schonen plaats tussen medio augustus en eind oktober, vanwege de voortplanting van vissen en amfibieën in de zomer en overwintering/rustperiode vanaf november.
- Een natuurvriendelijke oever wordt gefaseerd gemaaid: ongeveer één derde blijft jaarlijks staan in blokken of sinusbeheer.
- Maaisel moet worden afgevoerd binnen ongeveer een week na het maaien. Als het langer blijft liggen, kruipen er allerlei dieren in (onder andere insecten en muizen). Voorkomen van verruiging, droge vegetatie, direct afvoeren. Dan is het gewenst om het op een vaste hoop te laten liggen.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding (met rugspuit) van haarden van zoals akkerdistel, ridderzuring, Jacobskruiskruid en brandnetel.
- Er mogen geen meststoffen in het element gebruikt worden, niet branden.
- Voorkom vertrapping door vee, door bijvoorbeeld mobiele drinkbakken of zelfdrinkers.
- **Pakket a:** De oppervlakte wordt niet beweide.
- **Pakket b:** uitsluitend beweiding met schapen toegestaan.

Adviezen

- De natuurvriendelijke oever is minimaal 3 m breed.
- Nieuw aangelegde natuurvriendelijke oevers hoeven de eerste jaren vaak minder gemaaid te worden, zodat de vegetatie zich goed kan ontwikkelen, voorkom wel de opslag van bomen zoals wilgen en elzen.
- Kleine blokken maaien leidt tot meer variatie.
- Pakket kan cumuleren met Hoog waterpeil (pakket 8 of 54)

Pakketvarianten

10a Natuurvriendelijke oever

10b Natuurvriendelijke oever met schapenbegrazing

Opmerkingen

Het uitgevoerde beheer moet worden gemeld.

12 Duurzaam slootbeheer

Introductie

Sloten komen in het hele land voor, maar veel sloten liggen in gebieden met veenweiden en zeekleibodems. Afhankelijk van hun breedte, diepte en profiel kunnen sloten van belang zijn voor soorten als krabbenscheer, fonteinkruid, zwanenbloem, grote modderkruiper en bittervoorn. Naast de minimumeisen die het waterschap stelt aan het onderhoud van sloten (de Keur) kan zorgvuldig en gefaseerd beheer van de sloot de ecologische waarde ervan versterken.

Ten behoeve van de flora en fauna in de sloot blijft ieder jaar een deel van de vegetatie in de sloot staan, het is dus niet aan te raden om iedere sloot volledig te schonen.

Baggerspuiten is bedoel om delen van de sloot op diepte te houden. In dit beheerpakket moet dat met de baggerpomp, niet met de maaikorf, omdat dan de bodemvegetatie te veel beschadigd wordt.

Ecologisch slootschonen

Beheer

Beheereisen

- **Pakket a:** Jaarlijks is op minimaal 5% tot maximaal 75% van de eenheid of het leefgebied onder beheer geschoond waarbij de bagger vanuit het waterelement op aangrenzende landbouwgrond gespoten.
- **Pakket b, c:** Minimaal 25% tot maximaal 75% van de eenheid of van het leefgebied onder beheer is jaarlijks geschoond danwel geschoond en gemaaid danwel gemaaid.
- **Pakket d:** Minimaal 25% tot maximaal 100% van de eenheid of van het leefgebied onder beheer is jaarlijks geschoond danwel geschoond en gemaaid danwel gemaaid.
- **Pakket b-d:** Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd.

Aanvullende beheervoorschriften

Pakket a Baggeren met baggerpomp:

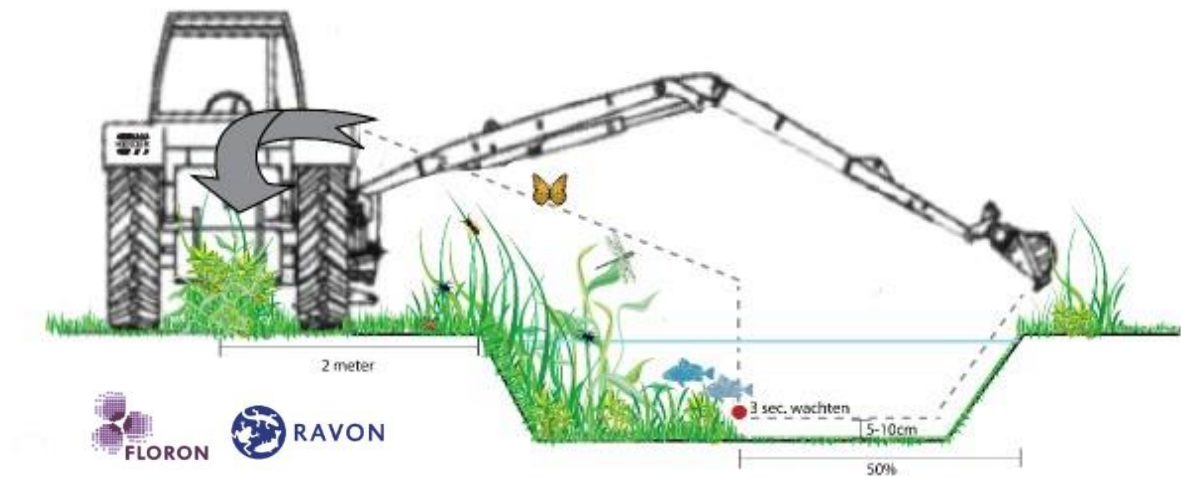
- Wanneer er gebaggerd wordt, dan is dat in de periode 1 augustus – 1 november
- De sloot (het water) is minimaal 2 meter breed en loopt tijdens het baggeren niet droog.
- Er wordt niet gezogen binnen 60 cm vanaf de waterlijn. Bij brede sloten (7-8 m) zijn twee voren toegestaan, anders één voor.
- Brede sloten worden ongeveer één keer per vier-vijf jaar gebaggerd icm ecologisch slootschonen. Dit gebeurt bij voorkeur volgens een slotenplan (verwijzen naar informatie over slotenplan).
- Er komt geen bagger terecht in de slootkant.
- Er wordt gebaggerd in mozaïekvorm (bij voorkeur volgens slotenplan), dus niet alles in één jaar, maar ieder jaar een deel van de sloten.

Pakket b Ecologisch slootschonen

- De meest geschikte periode van slootschonen is 1 september – 1 november.
- Sloten worden gefaseerd geschoond, bij voorkeur volgens slotenplan. Dat betekent het ene jaar de ene kant, het andere jaar de andere kant. Bij het slootschonen wordt gebruik gemaakt van een maaikorf of een eco-reiniger. Andere slootreinigingsapparatuur kan ook gebruikt worden mits het bodemprofiel inclusief de wortels van waterplanten in de sloot niet beschadigd wordt.
- Het is van belang dat een deel van de slootvegetatie blijft staan. Dat betekent globaal dat sloten gedurende vier jaar met de korf geschoond worden boven de bodem, en vanaf één kant. Een smalle sloot wordt het vijfde jaar dieper geschoond met de korf, inclusief bagger. Een brede sloot kan in het vijfde jaar uitgediept worden met de baggerpomp.
- Het slootvuil wordt boven de insteek neergelegd, dit biedt slootdieren de gelegenheid terug te kruipen in de sloot. Na een paar dagen wordt het afgevoerd om te voorkomen dat er andere dieren (insecten, kleine zoogdieren, e.a.) in kruipen en tegen verruiging
- Eventueel wordt het slootmaaisel verwerkt in het naastgelegen perceel dmv de wallenvrees (alleen binnen paar dagen, anders worden dieren die in het slootvuil zijn gekropen gedood).
- Slootvuil niet in onbemeste randen, zoals de verplichte bufferstroken langs sloten
- De oever en sloot worden niet bemest, er wordt geen mest gedumpt, niet branden
- Pakket d (tot een maximum van 100% schonen) is alleen toegestaan in de categorie Water en Klimaat, voor ecologische doelen pakket b en c gebruiken.

Adviezen

- *Pakket b:* Geen Hemos gebruiken, vanwege de grote zuigkracht waarmee het slootleven wordt opgezogen en op het perceel geblazen.

Pakketvarianten

- 12a Baggeren met de baggerpomp
- 12b Ecologisch slootschonen

Melden

Uitgevoerd beheer moet worden gemeld.

OVERIGE PAKKETTEN

55 Beperkt gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen

Introductie

Beperkt gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen biedt ruimte voor groei van spontane plantensoorten in graslanden en akkers. Buiten bufferzones is dit bovenwettelijk. In het ANLb past het in beheerpakketten die streven naar kruidenrijkdom. Het kan als pluspakket op een aantal beheerpakketten worden afgesloten.

Beheer

Beheereisen

- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte.

Aanvullende beheervoorschriften

- Op maximaal 10% van de beheereenheid (rand of perceel) mag chemische onkruidbestrijding worden ingezet.
- Dit pakket kan alleen als pluspakket worden in gezet, icm ANLb of eco-regeling maatregelen, en alleen als het gebruik van chemie niet al vanwege wetgeving verboden is of al verplicht in het pakket zit;
- Het voorschrift geldt gedurende het hele kalenderjaar.

Pakketvarianten

55a Beperking chemische onkruidbestrijding op grasland

55b Beperking chemische onkruidbestrijding op bouwland
